

Erika Mňahončáková – Katarína Ražná – Pavel Hrubík

**Kultúrne rozšírenie vzácnych a zriedkavo na Slovensku pestovaných
cudzokrajných drevín**

Nitra 2017

Názov **Kultúrne rozšírenie vzácnych a zriedkavo na Slovensku pestovaných cudzokrajných drevín**

Autori **Ing. Erika Mňahončáková, PhD. (2,5AH)**
Botanická záhrada
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

doc. Ing. Katarína Ražná, PhD. (2,5 AH)
FAPZ, Katedra genetiky a šľachtenia rastlín
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

prof. Ing. Pavel Hrubík, DrSc. (0,17 AH)
Emeritný profesor

Recenzenti **prof. Ing. Ľubica Feriancová, PhD.**
doc. Ing. Ivan Lukáčik, CSc.

Autorom fotografií publikácie je prof. Ing. Pavel Hrubík, DrSc.
Súčasťou publikácie je fotodokumentačná príloha na DVD nosiči.

Schválil rektor Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre dňa 7. 9. 2017
ako vedeckú monografiu.

ISBN 978-80-552-1705-5

OBSAH

1 ÚVOD	7
2 CIEĽ PRÁCE	9
3 LITERÁRNY PREHĽAD, CHARAKTERISTIKA A NÁROKY VYBRANÝCH DREVÍN	11
3.1 <i>Metasequoia glyptostroboides</i> HU et CHENG - metasekvoja čínska	11
3.1.1 Rozšírenie	11
3.1.2 Ekológia	13
3.1.3 Morfológická charakteristika taxónu	15
3.1.4 Kultivary	16
3.1.5 Rozmnožovanie	16
3.1.6 Výsadba a ošetrovanie	18
3.1.7 Choroby a škodcovia	20
3.1.8 Praktické využitie	21
3.1.9 Zaujímavosti	22
3.2 <i>Sequoia sempervirens</i> (D. Don.) Endl. – sekvoja vždzyelená	25
3.2.1 Rozšírenie	25
3.2.2 Ekológia	26
3.2.3 Morfológická charakteristika taxónu	26
3.2.4 Kultivary	26
3.2.5 Rozmnožovanie	27
3.2.6 Výsadba a ošetrovanie	27
3.2.7 Choroby a škodcovia	27
3.2.8 Praktické využitie	28
3.2.9 Zaujímavosti	28
3.3 <i>Sequoiadendron giganteum</i> (Lindl.) Buchh. – sekvojovec obrovský	28
3.3.1 Rozšírenie	28
3.3.2 Ekológia	29
3.3.3 Morfológická charakteristika taxónu	29
3.3.4 Kultivary	30
3.3.5 Rozmnožovanie	31
3.3.6 Výsadba a ošetrovanie	32
3.3.7 Choroby a škodcovia	32
3.3.8 Praktické využitie	33
3.3.9 Zaujímavosti	33
3.4 <i>Taxodium ascendens</i> (D. Dugas) – tisovec vystúpavý	36
3.4.1 Rozšírenie	36

3.4.2	Ekológia	36
3.4.3	Morfologická charakteristika taxónu	37
3.4.4	Kultivary	37
3.4.5	Rozmnožovanie	37
3.4.6	Výsadba a ošetrovanie	37
3.4.7	Choroby a škodcovia	38
3.4.8	Praktické využitie	38
3.4.9	Zaujímavosti	38
3.5	<i>Taxodium distichum</i> (L.) Rich. – tisovec dvojradový	38
3.5.1	Rozšírenie	38
3.5.2	Ekológia	39
3.5.3	Morfologická charakteristika taxónu	39
3.5.4	Kultivary	40
3.5.5	Rozmnožovanie	41
3.5.6	Výsadba a ošetrovanie	41
3.5.7	Choroby a škodcovia	41
3.5.8	Praktické využitie	41
3.5.9	Zaujímavosti	42
3.6	Geneticko-genomické poznatky o hodnotených druhoch	43
4	MATERIÁL A METODIKA PRÁCE	49
5	VÝSLEDKY	52
6	DISKUSIA	79
7	SÚHRN	83
8	LITERATÚRA	84
9	FOTODOKUMENTÁCIA	89

Pod'akovanie

Autori d'akujú recenzentom prof. Ing. Lubici Feriancovej, PhD. a doc. Ing. Ivanovi Lukáčikovi, CSc., za ochotu a cenné pripomienky. Autori vyjadrujú srdečné poďakovanie svojim rodinám, za ich podporu a porozumenie pri tvorbe tejto publikácie. Zároveň autori d'akujú Ing. Petrovi Čepčekovi autorovi ilustrácie.

1 ÚVOD

Cudzokrajné dreviny sú na Slovensku významnou súčasťou historických parkov a záhrad, arborét a iných dendrologických objektov; tvoria často základ vegetácie v urbanizovanom prostredí miest a obcí a vyskytujú sa aj v prímestských parkoch, lesoparkoch, ako aj lesných porastoch. Niektoré z nich boli v minulosti zhodnotené v súborných publikáciách (Holubčík, 1968, Benčať, 1982), prípadne aj v monografických prácach (Benčať, 1966), alebo sa im venovala pozornosť v ostatných rokoch (Ražná, Hrubík a kol., 2014; Ražná, Hrubík, 2016). Pre účely tejto vedeckej monografie sme si vybrali úzky sortiment vzácnych a zriedkavo na Slovensku pestovaných cudzokrajných drevín: metasekvoja čínska – *Metasequoia glyptostroboides* Hu et Cheng; sekvoja vždz zelená – *Sequoia sempervirens* (D. Don.) Endl.; sekvojovec mamutí – *Sequoiadendron giganteum* (Lindl.) Bucholz; tisovec – vystúpavý - *Taxodium ascendens* Brongn.; tisovec dvojradový - *Taxodium distichum* (L.) Rich. Ak k tomu prirátame ešte ginko dvojlaločné – *Ginkgo biloba* L., ktoré bolo predmetom nášho záujmu v rokoch 2013-2016, máme dobrý prehľad o súčasnom stave týchto vzácnych cudzokrajných drevín, vyskytujúcich sa v podmienkach Slovenskej republiky.

Publikácia je venovaná Botanickej záhrade, ktorá v roku 2017 oslávi svoje 35 výročie založenia.

História Botanickej záhrady SPU v Nitre

Botanická záhrada SPU v Nitre bola založená 1.1.1982. Zámer vybudovať záhradu s agrobotanickým charakterom vznikol už v roku 1975. Vtedy bol vyčlenený pozemok o rozlohe cca 7 ha v centre vysokoškolského areálu. Od roku 1987 bol odborným vedením poverený RNDr. Vladimír Řehořek, CSc. Prvé práce na modelovaní terénu a výsadbe rastlín, začína v tomto období skupina piatich zamestnancov. V čase svojho vzniku zároveň prevzala aj čiastočne upravené parkové plochy v okolí hlavných budov, ktoré navrhol Ing. arch. Vladimír Dědeček, CSc. Rozloha celej ošetrovanej plochy bola 15 ha, k dispozícii bol jeden pestovateľský skleník, ktorý bol využívaný na dopestovanie črepníkových kvetov a letničiek pre potrebu školy.

Projekt budúcej Botanickej záhrady vypracoval záhradný architekt Ing. Alexander Glaus. Autor projektu sa pri tvorbe objektu v otázke zastúpenia jednotlivých expozičných zbierok pridrižoval návrhov a požiadaviek Katedry botaniky a životného prostredia. Projekt predpokladal, že na vlastné jadro botanickej záhrady nadviažu aj plochy pred a za komplexom budov vtedajšej VŠP. Situovanie objektu bolo citlivé a rešpektovalo umiestnenie objektu

v strede areálu školy. Postupne boli vybudované 2 expozičné a 4 pestovateľské skleníky a ďalšie prevádzkové objekty.

Od roku 2000 sa venuje väčšia pozornosť dobudovaniu parkovej časti. Pribúdajú kolekcie skalničiek, ruží, ľalioviek (*Hemerocallis*), pivoniek. Simuláciou ekotypu skalnatej stepi, močiara, slaniska, lúky a alkalickej pieskovej duny bude možné priblížiť návštevníkom autochtónnu flóru regiónov Slovenska.

V roku 2001 bolo k Botanickej záhrade administratívne pričlenené Vivárium, v ktorom sú chované exotické plazy.

V roku 2002 rozhodnutím vedenia SPU boli k Botanickej záhrade pričlenené plochy a výsadby tzv. Demonštračnej záhrady, ktorej začiatky budovania spadajú do rokov 1982-85 (doc. Ing. I. Žuži, CSc.), kde sa nachádzajú bohaté zbierky úžitkových hospodársky cenných ovocných drevín – Pomologická zbierka, vrátane genofondu starých a okrajových odrôd, viniča hroznorodého – Ampelografická zbierka, plocha pre pestovanie rýchlenej a poľnej zeleniny. Pribudol priestor – okrasná škôlka na úseku dendrológie, systematiky rastlín a dekoratívnej flóry, kde sa predpestovávajú letničky a trvalky na výsadbu okrasných záhonov ako aj pre obohacovanie zbierok rastlín pestovaných v prírodných podmienkach Botanickej záhrady.

Areál Botanickej záhrady netvorí jednotný architektonický celok. Samostatné celky tvoria park, škôlka, skleníky, sad, vivárium, údržba, administratívna budova. V súčasnosti má botanická záhrada cca 28 ha a rozdeľuje sa na jednotlivé úseky:

- Úsek dendrológie, systematiky rastlín a dekoratívnej flóry,
- Úsek ovocinárstva, vinohradníctva a zeleninárstva,
- Úsek skleníkových kultúr a biotechnológií,
- Vivárium.

Autori:

Erika Mňahončáková, Katarína Ražná, Pavel Hrubík

Názov:

Kultúrne rozšírenie vzácnych a zriedkavo na Slovensku
pestovaných cudzokrajných drevín

Vydavateľ: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2017

Náklad: 100 ks

AH – VH: 5,17 – 5,33

Neprešlo redakčnou úpravou vo Vydavateľstve SPU.

ISBN 978-80-552-1705-5